

ՄԱՏԵՆԱՊԱՏԿԵՐ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆԵՐ
ILLUMINATED PERFORMANCES

Միջնադարում Պատմական Հայաստանի և հայ գրչության աշխարհասփյուռ կենտրոններում նկարազարդվել են բազմաթիվ ձեռագիր գրքեր՝ «Աստվածաշունչ» մատյաններ, Ավետարաններ և տարբեր ծիսամատյաններ: Ձեռագրերում արտացոլվել է միջնադարի երաժշտական կենցաղը: Ռազմի, որսի, հոգևոր ու աշխարհիկ տարբեր արարողությունների տեսարաններում պատկերվել են երաժիշտը՝ իր նվագարանով, գուսանները, պարողները և այլք: Գրքերի անվանաթերթերում, լուսանցքներում, ներդիր էջերում և գլխատառերում ծաղկողները պատկերել են իրենց ժամանակներում և միջավայրում տարածված նվագարանները: Հանդիպում ենք ինչպես առանձին երաժիշտների, այնպես էլ նվագուղային պատկերներ: Կին երաժիշտները հաճախ են պատկերված դափ և ծնծղաշար թմբուկ նվագելիս, փայտե չխչխկաններով կամ զիլերով պարելիս: Միջնադարում կանայք նաև լարային-կամիթային գործիքներ են նվագել, այդ թվում՝ քնար, տավիղ, քանոն ու սազատիպ նվագարաններ: Թեև մանրանկարներում մեծ թվով հարկանային նվագարաններ հնչեցնող երաժիշտներ են պատկերվել, այդուհանդերձ, գերիշխում են մեղեդիական նվագարանները՝ տավիղը, քանոնը, սազը, քամանչան, հովվական սրինգը, եղջերափողը, գալարափողը, կարճ և երկար փողերը: Բազմաթիվ են սազերի ընտանիքին պատկանող կամիթային նվագարանները, որոնք այժմ են ընկնում մասնավորապես Ավետարանի «Հարսանիք Կանայում» տերունական նկարում գուսանին պատկերելիս, ինչպես նաև գահին բազմած Դավիթ մարգարեի մանրանկարներում:

In the Middle Ages, numerous manuscripts including, but not limited to, Bibles, Gospels, and other books of rituals have contained illustrations, both in historical Armenia and in the scattered manuscript literacy centers throughout the world. The medieval music lifestyle was reflected in the manuscripts. Musicians with their instruments, *gusans*, dancers and others are depicted in scenes of war, hunting, and various spiritual and secular ceremonies. Miniaturists depicted the different types of locally used musical instruments in the books' title pages, margins, insert-pages, and letters. One can find images of musicians both performing solo and in an ensemble. There are often images of female musicians playing the *dap* and tambourine, dancing with wooden castanets or finger cymbals. In the Middle Ages, women also played string instruments, including the lyre, the harp, the *kanon*, and instruments from the *saz* family. While many musicians performing percussions have been depicted by the miniaturists, melodic instruments dominate: the harp, the *kanon*, the *saz*, the *kamantcha*, the shepherd flute, the horn, the double horn, and both short and long trumpets. Likewise, there are many *saz*-like pinching instruments, famously depicted for example in the *gusan's* hand in the Gospel of the Wedding at Cana and in the hands of the Prophet David portrayed on his throne.

2.1 Սազահար, Հաղպատի ավետարան, 1211 թ., ծաղկող՝ Մարգարե, Մատենադարարան, N 6283, 15ա

2.1 Saz Player, Haghpat Gospel, 1211, illuminated by Margare, Matenadaran N 6283, 15a

2.2 Մարիամ մարգարեուհին դափով, չեթում Բ արքայի ճաշոց, Կիլիկիա, 1286 թ., Մատենադարան, N 979, 15ա

2.2 Miriam The Prophetess with a Dap, Lectionary of King Hethum II., Cilicia, 1286, Matenadaran N 979, 15a

2.3 Գոսան Սուրբ Պորփիրիոս, Հայսմավուրք,
Կտուց անապատ, 1462 թ., ծաղկող՝ Մինաս
Մատենադարան, N 4883, 140ա

2.3 *Gusan Saint Porphyrius*, *Menologium*,
Ktuts Hermitage, 1462, illuminated by Minas,
Matenadaran N 4883, 140a

2.4 Երաժիշտների քառյակ, Աստվածաշունչ, Դավրեժ (Թավրիզ), 1400-1401 թթ., Մատենադարան, N 184, 216ա

2.4 Quartet, Bible, Tabriz, 1400-1401, Matenadaran N 184, 216a

2.5 Երաժիշտ կանայք, Ավետարան, Դավրեժ (Թավրիզ), 1337 թ., Ծաղկող՝ Ավագ, Մատենադարան, N 212, 246ա

2.5 Female Musicians, Gospel, Tabriz, 1337, illuminated by Avag, Matenadaran N 212, 246a

2.6 Հերովդէս թագավորը և կաստանետներով պարող Սողոմեն, Ութ մանրանկարիչների ավետարան, Կիլիկիա, 1320 թ., Մատենադարան, N 7651, 43ա

2.6 King Herod and Castanets-Dancer Salome, Gospel illuminated by eight miniaturists, Cilicia, 1320, Matenadaran N 7651, 43a

2.7 Ցուլի համաստեղությունը. Սազահար կին, Ռամգիրք. Աստղաբանական ժողովածու, 1461 թ., Մատենադարան, N 3884, 85ա

2.7 Taurus Constellation, Saz Player Woman, Miscellany, Astronomical collection, 1461, Matenadaran N 3884, 85a

2.8 Տարապուլուզ (թառ/սագսառիկ նվագարան) նվագող կնոջ պատկեր, Աղավիտ, XVII դ., Մատենադարան, N9599, 113ա

2.8 Woman Playing Tarapuluz (tar-saz type instrument), Miscellany, 17th century, Matenadaran N 9599, 113a

2.9 Սբ. Ծննդյան տեսարան. սրնգահար հովիվ, Կիլիկիա, 1346 թ., ծաղկող՝ Սարգիս Պիծակ, Երուսաղեմ, Սբ. Թորոս ձեռագրատուն N 1973, 8բ

2.9 Nativity Scene. Flute-Playing Shepherd, Cilicia, 1346, illuminated by Sargis Pitzak, Jerusalem, St. Toros Manuscript Repository N 1973, 8b

2.10 Սբ. Ծննդյան տեսարան.
սրնգահար հովիվ, Ավետարան,
Աղթամար, 1418 թ., ծաղկող
Դանիել քահանա,
Մատենադարան, N 5512, 2բ

2.10 Nativity Scene. Flute-Playing
Shepherd, Gospel, Aghtamar,
1418, illuminated by Priest Daniel,
Matenadaran N 5512, 2b

2.11 Սբ. Ծննդյան տեսարան. սրնգահար հովիվ, Ավետարան, Մոկս, 1588-1590 թթ., ծաղկող՝ Աղեքսանդր սարկավագ, Մատենադարան, N 5783, 4ա

2.11 Nativity Scene. Flute-Playing Shepherd, Gospel, Moks, 1588-1590, illuminated by Deacon Alexander, Matenadaran N 5783, 4a

2.12 Մբ. Ծննդյան տեսարան. երկու հովիվ, Ավետարան, XIV-XV դդ., ծաղկող՝ Անանուն Սյունեցի, Մատենադարան, N 6305, 2ա

2.12 *Nativity Scene. Two Shepherds*, Gospel, 14th-15th centuries, illuminated by Anonymous of Syunik, Matenadaran N 6305, 2a

2.13 Սբ. Ծննդյան տեսարան. երեք հովիվ, Ավետարան, 1305 թ., Արճեշ, ծաղկող՝ Սիմեոն Արճիշեցի, Մատենադարան, N 2744, 3ա

2.13 *Nativity Scene with Three Shepherds*, Gospel, 1305, Arjesh, illuminated by Simeon of Arjesh, Matenadaran N 2744, 3a

2.14 Սբ. Ծննդյան տեսարան. երկու հովիվ, Նաղաշի Աստուածաշունչ, 1418-1422 թթ., Վենետիկ, Սբ. Ղազար ձեռագրատուն N 280

2.14 *Nativity Scene. Two Shepherds*, Naghash Bible, 1418-1422, Venice, Manuscript Repository of Saint Lazzaro N 280

2.16 Հովիվ, Ավետարան, Նախիջևան,
1304 թ., ծաղկող՝ Սիմեոն,
Մատենադարան, N 3722, 176ա

2.16 Shepherd, Gospel, Nakhidjevan,
1304, illuminated by Simeon,
Matenadaran N 3722, 176a

2.15 Սբ. Ծննդյան տեսարան. երեք հովիվ, Արքունական Ավետարան, Կիլիկիա, 1336 թ.,
ծաղկող՝ Սարգիս Պիծակ, Մատենադարան, N 5786, 17ա

2.15 Nativity Scene with Three Shepherds, Royal Gospel, Cilicia, 1336,
illuminated by Sargis Pitzak, Matenadaran N 5786, 17a

Նշիր քաղաքէ ,
 Եւ յովսէփի գալիւ
 Էն ի քաղաքէ նազա
 րեմէ . ի հրէ աստա
 նի քաղաք դաւեթի որ
 կոչի բեմղէ եմ , վաս
 ն լինելոյ նորաի տ
 անէւ յազգէ դաւեթ
 ի ' մտանել յաշխ
 արհագիրն մարեմ
 աւ հանդերձ զորիս
 աւսեալներն մա . և
 երյղի ,
 Եւ եղևի հասանելն
 նոցա անդր . Լցան
 աւորիք ծնանել ոյ
 նորա , և ծնաւ զորդ

Ի նիրզանդր անիկ ,
 պատեացի խանւար
 ուրս . և եղի մսուր , զ
 ի ոչ գոյրն ոցատե
 ղի յիջևանին .
 Ի յովսէփէն
 ի տեղի ողն յայնմիկ
 բացաւ մեազք , որպ
 ահէին զպահպանու
 լմիս գիշերուոյ հաւտ
 իցիրեանց ,
 Եւ հրէշտակ տն երե
 եցաւ նոցա . և խառք
 ն տն ծագեցին առ
 նոսա , և երկեան երկ
 իւղ մեծ ,

2.17 Սրնգահար հովիվ, Ավետարան, 1482 թ., Բոլորբերդի անապատ, ծաղկող՝ Աբրահամ քահանա, Մատենադարան, N 7770, 123բ

2.17 Flute-Playing Shepherd, Gospel, 1482, Bolor-Berd Hermitage, illuminated by Priest Abraham, Matenadaran N 7770, 123b

2.18 Հարսանիք Կանայքում. Գոսան, Ավետարան, Վասպուրական, XV դ., ծաղկող՝ Նովհաննես, Մատենադարան, N 5511, 4ա

2.18 *Wedding at Cana. Gusan, Gospel, Vaspurakan, 15th century, illuminated by Hovhannes, Matenadaran N 5511, 4a*

2.19 Հարսանիք Կանայում. Գոսան, Ավետարան, Վասպուրական, XVI դ., ծաղկող՝ Ավետիս, Մատենադարան, N6325, 8բ

2.19 *Wedding at Cana. Gusan, Gospel, Vaspurakan, 16th century, illuminated by Avetis, Matenadaran N 6325, 8b*

2.20 Հիսուսի հրաշագործությունը, հարսանիք Կանայում, Գոսան, Ավետարան, Բաղեշ, XVI դ., Մատենադարան, N 6828, օօ6բ

2.20 The Miracle of Jesus, Wedding at Cana, Gusan, Gospel, Baghesh, 16th century, Matenadaran N 6828, 006b

2.22 Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստը, փողիար հրեշտակներ, Ավետարան, Նոր Զուղա, 1618-1622 թթ., ծաղկող՝ Մեսրոպ Խիզանցի, Սամ Ֆոգգ, Լոնդոն, N 10547, 21բ

2.22 *Second Coming of the Christ, Horn-Blowing Angels, Gospel, New Julfa, 1618-1622, illuminated by Mesrop Khizantsi, Sam Fogg, London, N 10547, 21b*

2.23 Արդարների և Մեղավորների դասք. Գաբրիելը բռնոժավոր փողով,
Ավետարան, Խիզան, 1455 թ., ծաղկող՝ Նովհաննես Վարդապետ, ԱՄՆ,
Բալթիմոր, Ուոլտրդ արվեստի թանգարան, W.543, ֆ14a

2.23 *Ranks of the Wicked and Righteous, Gabriel Blowing the Horn with Rattles,*
Gospel, Khizan, 1455, illuminated by Hovhannes Vardapet, USA, Baltimore,
Walters Art Museum, W.543, ֆ14a

2.24 Ավետում, սրնգահար հրեշտակ, Ավետարան, Արցախ, XIII-XIV դդ., ծաղկող չովհաննես, Մատենադարան, N 316, 2բ

2.24 Annunciation, Flute-Playing Angel, Gospel, Artsakh, 13th-14th centuries, illuminated by Hovhannes, Matenadaran N 316, 2b

2.25 «Գ» սկզբնատառ
գալարափող փչող Գաբրիել
հրեշտակապետի տեսքով,
Ավետարան, ծաղկող՝
Ղազար Վարդապետ, 1650 թ.,
Բեռլինի պետական
գրադարան 3690, 67բ

2.25 The Initial Letter "G" with
Archangel Gabriel Blowing Horn,
Gospel, illuminated by Ghazar
Vardapet, 1650, Berlin State
Library 3690, 67b

2.26 Հուդայի մատնությունը, փողիար, Ավետարան, Արճեշ, 1462 թ., ծաղկող՝ Կարապետ Բերկրեցի, Մատենադարան, N 4778, օօ6ա

2.26 *Betrayal of Judas, Horn Player, Gospel, Ardjesh, 1462, illuminated by Karapet of Berkri, Matenadaran N 4778, օօ6a*

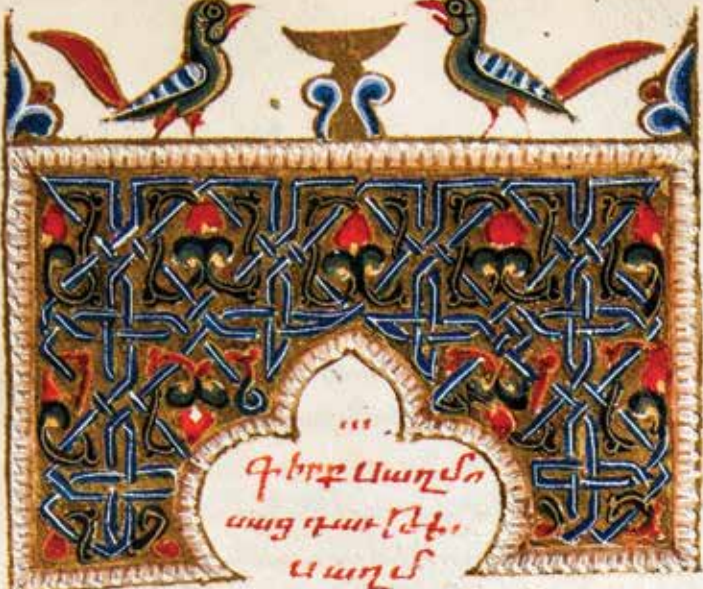
2.27 *Sawakanak nqtsi, qnqharnr, Asutadazun, Y. Tqlis, Ezmhadin, 1686 .թ., ծաղկողներ՝ Մարկոս Պատկերահան, Մաղաքիա Կոստանդնուպոլսեցի, Մատենադարան, N 349, օ89b*

2.27 *Ark of the Covenant, Horn Players, Bible, Constantinople, Etchmiadzin, 1686, illuminated by Icon-maker Markos, Maghakia of Constantinople, Matenadaran N 349, օ89b*

2.28 *Դավիթ արքան լարային նվագարանով, Asutadazun, Երզնկա, 1269-1270 թթ., նկարիչ՝ Մխիթար, Երուսաղեմ, Սբ. Թորոս ձեռագրատուն N 1925, 686ա*

2.28 *King David with a String Instrument, Bible, Yerznka, 1269-1270, illuminated by Mkhitar, Jerusalem, St. Toros Manuscript Repository N 1925, 686a*

Գիրք Աաղմո
ապ Բաւ Թէ
Աաղմ
ու ի դպր ի Թ :

ՐԱՆԵԱԿԱՅՐՈՐ

Ոչ գնացի խորհոյդս ամապար
լլուացի ճանապարհի մեղաւորաց
ոչ եկաց, իշայ թոռս ժանտի ցնաողնատաւ :
Լաւապէնս ամենեկամք նորա, իշապ
էնսնորա խորհեացի նախտուէ և ի գիշերի
և եղիցի նաորպէս ծառնոր անկեալ է ի
գնացս լոպց : Որպտուղիբի ժամու
տացէ և տերևնորամի լծափեացի, և զո
զորինս չարացէ յալողեացի նմա :
Ոչայսպէս էս ամբարիշտք և ոչ այսպէս
այլորպէս հողմ զփռէ զհոսէ ի վերայ է
րենաց երկրի : Ամնայտրիկ ոչ յարի
ցէ նամբարիշտք ի դատաստան, և ոչ մե
ղաւորք ի խորհոյդս արդարոց :

Բանգի ճանաչէ տրոջ ճանապարհսար
դարոց, ճանապարհ քամբար լուացկոր
իսէն : Մոռնոց, Ապիւրնագիր, և երանելոցն :

որողովք : Ընկալա
զինի բարկացիտր
ապարհացարդար
կիյոր ժամ բորբոք է
Երանի ամենեկուն
տր : Մոռնոց, Ամո
նակի զի փախուց եալէ
որողմայ :

Եր զի բաղուն եղէ
մը յարեանս զէ իմ : Բ
զան ճէնէ իմ մէ Թէ
առաւ իբր : Լաւ
իմես, փանդի մեքար
իմոյ : Չայնիւ ի մոլ
և լուաւ ին ճիւղնէ
Ենն շեցի և ի քոն
լուողն էլ իմ մէ : Լ
ուց զապացն նոցա ոչ
աւալալահ եալալալ
Երիտր և փրկեալ
եր զամենեսեանս ոյ ք
իտարապարտուց, և զ
որաց փշրեացէս :

Մոռնոց, ը ի կատ
Թէ Աաղմոս ի
կատրալ ի մոռ
լուաւ արդարութե
իս ճանդորրարարե
լուալ ո թիցի մոց :

2.29 Դավիթ արքան տավղով, Կիլիկիա, 1338 թ., ծաղկող՝ Սարգիս Պիծակ, Մատենադարան, N 2627, 260բ

2.29 King David with a Harp, Cilicia, 1338, illuminated by Sargis Pitzak, Matenadaran N 2627, 260b

2.30 Դավիթ և Սավուղ. տավղահար արքան: «Ե» տառ՝ կազմված երաժիշտներիով, Ժամագիրք, Էջմիածին, 1679 թ., Մատենադարան, N 509, 242ա

2.30 David and Saul. Harp-Playing King. The Letter "E" Composed of Figures of Musicians, Breviary, Etchmiadzin, 1679, Matenadaran N 509, 242a

2.31 Աթոռը երկնքում և 24 տավղահար երեցները, Աստվածաշունչ, Կ. Պոլիս, Էջմիածին, 1686 թ., ծաղկողների՝ Մարկոս Պատկերահան, Մաղաքիա Կոստանդնուպոլսեցի, Մատենադարան, N349, 517բ

2.31 *Throne in Heaven and the Twenty-Four Harp-Playing Elders*, Bible, Constantinople, Etchmiadzin, 1686, illuminated by Icone-maker Markos, Maghakia of Constantinople, Matenadaran N 349, 517b

Աստուծո իշխան

ԲՆԵԱԼԷՅ

Ի որոշ քանակ ի խորհուրդս
ամբարշտաց, ի նախապար
հի մեղադրացնա ոչ եմաց, եյալժողոս ժան
դեց նաոջ նստաւ: ԼԼ՝ յօրենսմենն
կամբնդ, եյալենանդ ի խորհուրդնա իտու
ե կիցիշերի, ետեղեյն նայոյժ օտու-ոյանեկ
եայլն իմացայլութոյ: Եւ յաղարար ի թիւ ժա
մուտայն սերննդ մի լաւագեացի, ետեղեղոր
իւնչարացն, յալոյեացի նմայ: Եւ չայոյցեա

յն ծայրէ լիւնդ զորդք: Ընկալարուք զիւր
ստնդ, զի մի բարեկապիտը, եկորունչեյնք է
նախապարհայն արդարեւ: Ի ժնկի յորժամ
բարբոքեացի բարեկիւնդ, երանի ամենեւորն
ոյք յոսացեայլն իտը: Եւ խորանուրդալիչ

ԻՐ յորժամ իտխեալ յարե ստորոյմա,
զի բազում եղեն նեղեցիւն, բազումք
յարեանն ի վերախմ: Բազումք ասեմնալանն ձն
եխմն, լեւեղեղիւրիւնդ մածիւր: ԼԼ՝
դուստը ասեմնալանն իտնա, իտաքիւն երարնդ
այոյցեց զլիւրդիւնդ: Չայն իտնուրեաաւ
տը կարդացի, ետաւինն ի լուսնն սրբոյ
կարոյ: Եանն լեյն եկեղանեղն, զարժեան ետը
լուրունեղի իմն: Եւ չեղեղաց ետիւ խորհուրդ
րացնդ, որ շուրջանակի պատեալ պատեալ
պաշտեմն զիւն: ԼԼ՝ ընտը եկեղեղեալ զիւն
իմ, զի զուգարեղ զաւանեանն ողեմն լիւնք
նամբ ստարապարտոյ՝ զատաննն մեղա
դրացի շրեացն: Եւ նորեկիւրի ի վերայ ժողո
վոյ եանքո: արեհաւ լեւքո: Ի կատարում
Աստուծո իշխան իմ

Կարդալ իմում լուարինն
լուարդարումն, ի նեղութենն, ի նախապար

2.32 Դավիթ մարգարեն սազով, Աստվածաշունչ, Խիզան, 1390-1400 թթ., ծաղկող՝ Նովհաննես, Մատենադարան, N 346, 280a

2.32 Prophet David with a Saz, Bible, Khizan, 1390-1400, illuminated by Hovhannes, Matenadaran N 346, 280a

2.33 Դավիթ մարգարեն սազով,
Վասպուրական, XIV դ., ծաղկող
Դազար, Մատենադարան, N 1979, 2բ

2.33 *Prophet David with a Saz*,
Vaspurakan, 14th century, illuminated
by Ghazar, Matenadaran N 1979, 2b

2.34 Դավիթ մարգարեն սազով, Աստվածաշունչ, Էջմիածին, 1700 թ., Մատենադարան, N 350, 263բ

2.34 *Prophet David with a Saz, Bibile*, Etchmiadzin, 1700, Matenadaran N 350, 263b

2.35 Մարգարեք, Պատմութիւն Ալեքսանդրի Մակեդոնացոյ, շոռմ, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեցի և Նակոր Զուղայեցի, Մատենադարան, N 5472, 10բ

2.35 Prophets, History of Alexander the Great, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gyunetsi and Hakob Joughayetsi, Matenadaran N 5472, 10b

2.36 Դավիթ մարգարեն երգեհոնով, Սաղմոսարան, ծաղկող՝ Եղիազար, 1635 թ., Կ.Պոլիս, Ամիդ, Մատենադարան, N 1068, 3բ

2.36 *Prophet David with an Organ*, Book of Psalms, illuminated by Yeghiazar, 1635, Constantinople, Amid, Matenadaran N 1068, 3բ

2.38ա Երաժիշտներ և կատակերգակներ,
Մատթեոսի Ավետարանի
տիտղոսաթերթ,
Առեստ գյուղ, 1471 թ.,
ծաղկող՝ Կարապետ,
Մատենադարան, N 6767, օ32ա

2.38a *Musicians and Comedians*,
title page of the Gospel of Matthew,
Village of Arest, 1471,
illuminated by Karapet,
Matenadaran N 6767, օ32a

2.37 Ձեռնադրություն, քչոցահար սարկավազներ, Մաշտոց, Ըսպահան (Սպահան), 1656 թ.,
ծաղկող՝ Հայրապետ, Մատենադարան, N 953, 133բ

2.37 *Ordination, Flabellum-Playing Deacons, Ritual of Mashtots*, Isfahan, 1656, illuminated by Hairapet,
Matenadaran N 953, 133b

113 7 114 115

8. 116 117 118 119

2.38q Երաժիշտներ և կատակերգակներ,
Մատթեոսի Ավետարանի
տիտղոսաթերթ, Լիմ անապատ,
Սբ. Գեորգի վանք, 1592 թ., ծաղկողը՝
անհայտ, Մատենադարան, N 5011
Լուսանկար՝
Հրայր Բազե Խաչերեան

2.38c *Musicians and Comedians*, title page
of the Gospel of Matthew, Hermitage of
Lim, St. George Monastery, 1592,
unknown illuminator, Matenadaran N 5011
Photograph: Hrair Hawk Khatcherian

2.38բ Երաժիշտներ և կատակերգակներ, Մատթեոսի ավետարանի տիտղոսաթերթ,
Մոկս, 1588-1590 թթ., ծաղկող՝ Աղեքսանդր սարկավագ, Մատենադարան, N 5783, 22ա

2.38b *Musicians and Comedians*, title page of the Gospel of Matthew, Moks, 1588-1590,
illuminated by Deacon Alexander, Matenadaran N 5783, 22a

He ƿæs ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer

ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer

ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer
ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer
ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer
ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer ƿiƿer

2.38դ Երաժիշտներ և
կատակերգակներ, Մատթեոսի
Ավետարանի տիտղոսաթերթ,
XV դ., Մատենադարան, N 11200
Լուսանկար՝
Հրայր Բազէ Խաչերեան

2.38d *Musicians and Comedians*, title
page of the Gospel of Matthew,
15th century, Matenadaran N 11200
Photograph: Hrair Hawk Khatcherian

2.38ե Երաժիշտներ և կատակերգակներ, Մատթեոսի Ավետարանի տիտղոսաթերթ, Գոմաց Վանք (Բաղէշ),
1587 թ., Սբ. Ամենափրկիչ Վանքի Մատենադարան, Նոր Զուղա, 471, Ն. Ա – 96
Լուսանկար՝ Հրայր Բազէ Խաչերեան

2.38e *Musicians and Comedians*, title page of the Gospel of Matthew, Gomats monastery (Baghesh), 1587,
All Savior's Cathedral's Repository, New Julfa, 471, Ն. Ա – 96
Photograph: Hrair Hawk Khatcherian

2.39 Պկու նվագողը, Ախտարական
Ժողովածու. Գուշակություններ,
Կարս, 1671 թ., Մատենադարան,
N 6670, 138բ

2.39 Pku Player, Miscellany of Divination,
Kars, 1671, Matenadaran N 6670, 138b

2.40 Քամանչահար տաղերգու, Տաղարան, 1765 թ., Նաղաշ Հովնաթան, Մատենադարան, N 4426, 12բ

2.40 Kamantcha-Playing Singer, Tagharan, 1765, Naghash Hovnatan, Matenadaran N 426, 12b

2.41ա Երաժիշտների պատկերներ ճակատամարտի ժամանակ, Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացոյ, Հոմ, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեցի և Հակոբ Զուղայեցի, Մատենադարան, N 5472, 73բ

2.41a *Musicians During a Battle*, History of Alexander the Great, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gnunetsi, Hakob Joughayetsi, Matenadaran N 5472, 73b

2.41բ Ճակատամարտ Աղեքսանդրի ընդ Դարեհ, Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացոյ, Նոսմ, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա եպիսկոպոս Գնունեցի և Նակոր Զուղայեցի, Մատենադարան, N 5472, օ41բ

2.41b *Battle of Alexander Against Darius*, *History of Alexander the Great*, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gnunetsi, Hakob Joughayetsi, *Matenadaran* N 5472, օ41բ

2.41q Երաժիշտների պատկերներ ճակատամարտի ժամանակ, Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ, չորս, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեցի և Նակոր Զուղայեցի, Մատենադարան, N 5472, օ42ա

2.41c *Musicians During a Battle*, History of Alexander the Great, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gnunetsi, Hakob Joughayetsi, Matenadaran N 5472, օ42a

2.41դ «Աղեքսանդր քանդէ զքաղաքն Թբէ», Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացոյ, Հռոմ, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեցի և Հակոբ Զուղայեցի, Մատենադարան, N 5472, Ծ47ա

2.41d “Alexander Destroying the City of Thebes”, History of Alexander the Great, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gnunetsi, Hakob Joughayetsi, Matenadaran N 5472, Ծ47a

Ին յօգաց նրանց զրաւոր
 և մանուկ զյո թ
 Ին յօգաց սոց քեզ ուղտ
 Ին յօգաց սոց քեզ ուղտ
 Ին յօգաց սոց քեզ ուղտ
 Ին յօգաց սոց քեզ ուղտ

2.42 Երաժշտական քառյակը խնջույքի ժամանակ, Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ, չռոմ, XVII դ., ծաղկողներ՝ Զաքարիա Եպիսկոպոս Գնունեցի և Նակոբ Զոռայեցի, Մատենադարան, N 5472, 123բ,

2.42 *Quartet Playing During a Banquet*, History of Alexander the Great, Rome, 17th century, illuminated by Bishop Zakaria Gnunetsi, Hakob Joughayetsi, Matenadaran N 5472, 123b